

Oslo kommune
Alta kommune
Tromsø kommune
Bergen kommune
Trondheim kommune
Troms fylkeskommune
Hordaland fylkeskommune
Sør-Trøndelag fylkeskommune

Utprøving av talentsentre – Informasjon om juridiske forhold

Vi viser til at Utdanningsdirektoratet har fått i oppdrag å iverksette regjeringens realfagstrategi for 2015–2019.

Strategien har fire ambisiøse og overordnede mål:

1. Barn og unges kompetanse i realfag skal forbedres gjennom fornyelse av fagene, bedre læring og økt motivasjon.
2. Andelen barn og unge på lavt nivå i matematikk skal reduseres.
3. Flere barn og unge skal prestere på høyt og avansert nivå i realfag.
4. Barnehagelæreres og læreres kompetanse i realfag skal forbedres.

I sammenheng med mål 3 er ordningen med talentsentre opprettet. Talentsentrene skal øke elever med stort læringspotensial sin læring og motivasjon i matematikk, naturfag og teknologi. Videre skal de bidra til at disse elevene danner nettverk med andre høyt presterende elever.

Utdanningsdirektoratet har hatt møte med de fire vitensentrene som prøver ut modellen med talentsentre. Vitensentrene mottar av og til spørsmål knyttet til regelverket fra skoler og skoleeierne. I den forbindelse ønsker vi å informere dere om de juridiske rammene når elever får opplæring ved vitensentrene.

Generelt

Utdanningsdirektoratet legger til grunn at opplæring ved talentsentrene er opplæring som gis etter opplæringsloven med forskrifter. Skoleeier (kommunen/fylkeskommune) har ansvaret for opplæringen mens elevene får opplæring på vitensentrene.

Opplæringen skal være i samsvar med Læreplanverket for Kunnskapsløftet, herunder læreplanene for fag og fag- og timefordelingen. Skolen har ansvaret for elevenes individuelle vurdering, herunder undervisvurderingen og egenvurderingen. Opplæringen skal være gratis, herunder transport og læremidler og eventuelt andre ting som er nødvendig. Skolen har ansvaret for elevenes sikkerhet. Tilbudet betraktes som tilpasset opplæring etter opplæringsloven § 1-3. Siden dette er en del av opplæringen skal det ikke føres fravær når elevene deltar.

Vi viser her også til vedlagte brev som ble sendt til vitensentrene 04.04.2016.

Presiseringer

Tilpasset opplæring

Opplæringen skal tilpasses evnene og forutsetningen til den enkelte eleven, lærlingen og lære kandidaten. Dette følger av opplæringsloven § 1-3. Tilpasset opplæring skal skje innenfor den ordinære opplæringen. Tilpasset opplæring handler om at læreren i sin virksomhet skal ta hensyn til den enkelte eleven. En måte å gjøre dette på er ved å ta i bruk ulike arbeidsmåter. Opplæring ved vitensentrene vil være en måte å tilpasse opplæringen for den enkelte elev.

Organisering av elevene i klasser eller basisgrupper

I opplæringen skal elevene deles i klasser eller basisgrupper som skal ivareta deres behov for sosial tilhørighet. For deler av opplæringen kan elevene deles i andre grupper etter behov. Organiseringen skal til vanlig ikke skje etter faglig nivå, kjønn eller etnisk tilhørighet. Dette følger av opplæringsloven § 8-2.

Kunnskapsdepartementet har laget en veileder om organisering av elevene. I denne veilederen står det blant annet på side 3 og 4: «[...] Når den sosiale tilhørigheten og stabiliteten i opplæringen er ivaretatt i klassen/basisgruppen, følger det av loven at elevene i deler av tiden kan deles i andre grupper etter behov.

Både innenfor klassen/basisgruppen og i andre grupper der opplæring gis i deler av tiden gjelder kravet om at organiseringen "til vanleg" ikke skal skje etter faglig nivå, kjønn eller etnisk tilhørighet. Uttrykket "til vanleg" angir det som er lovens utgangspunkt og hovedregel, men det gir også rom for at det kan gjøres unntak fra dette. Spørsmålet blir derfor hva dette nærmere innebærer. Departementet legger til grunn at lovens utgangspunkt kan fravikes i konkrete tilfeller når det foreligger tilstrekkelig tungtveiende elevhensyn. I den forbindelse må en ha et bevisst og gjennomtenkt forhold til hvordan opplæringen organiseres. Det er viktig at det over tid ikke utvikler seg en praksis der lovens fellesskapsintensjon blir undergravet.

Særlig om organisering av elevene etter faglig nivå

Når man skal ta stilling til spørsmålet om elevene skal organiseres etter faglig nivå, og om denne organiseringen er innenfor lovens rammer, må det foretas en forsvarlighetsvurdering i det konkrete tilfelle. Elever kan ikke organiseres etter faglig nivå med mindre det etter en konkret totalvurdering er nødvendig for at elevene, enkeltvis og samlet, kan få forsvarlig utbytte av opplæringen (lovens minimumsstandard). Hva som er å anse som forsvarlig utbytte av opplæringen, må relateres til målene for opplæringen og hva som er realistisk for den enkelte elev sammenliknet med andre elever. Her må man også vurdere hvordan organiseringen påvirker mulighetene til å realisere opplæringens brede samfunnsmandat som er gitt i lovens formålsparagraf og i læreplanverkets ulike deler. Dersom elevene skal organiseres etter faglig nivå, må vurderingen av behovet for dette skje jevnlig, slik at organiseringen blir mest mulig begrenset i tid og fleksibel, jf. den nevnte forutsetningen om nødvendighet og hva som generelt følger av forskningen og erfaringen knyttet til slik organisering. Det må unngås at elever på en unødig måte mister støtten fra andre elever og inspirasjonen og drahjelpen som opplæring i sammenholdt gruppe kan gi. Kvaliteten på og sammenhengen i det pedagogiske opplegget vil uansett ha stor betydning.»

Les gjerne mer om organisering av elevene i Kunnskapsdepartementets veileder:

https://www.regjeringen.no/contentassets/15689bba8b0d44a095649086b0357531/veiledning-om-organisering-av-elevene_oppdatert-april-2017.pdf

Opplæring andre steder enn på skolen

Regelverket er ikke til hinder for at deler av opplæringen foregår et annet sted enn på skolen. For grunnskolen er dette særskilt regulert i opplæringsloven § 2-3.

Omdisponering av inntil 25 prosent av timetallet i fag for enkeltelever

Skoleeier kan omdisponere inntil 25 prosent av timene som er fastsatt i det enkelte fag for enkeltelever, jf. rundskriv Udir-1-2016, vedlegg 1 punkt 1.3. Omdisponeringen skal kunne føre til bedre måloppnåelse i fagene samlet sett for eleven. Den enkelte elev eller forelder må samtykke til omdisponeringen. Omdisponeringen av timer forutsetter at eleven får opplæring i alle kompetansemålene i læreplanene for fag. Hvis eleven ikke skal få opplæring i alle kompetansenemålene, må regelverket for spesialundervisning følges.

Skoleeier kan ikke omdisponere timer for hele grupper av elever eller skoler innenfor denne ordningen.

Omdisponeringen er ikke en rettighet, men forutsetter en administrativ beslutning, ikke et enkeltvedtak. Skoleeier avtaler omdisponering av timer skriftlig med eleven eller foreldrene. Avtalen skal vanligvis ikke vare lenger enn for ett skoleår av gangen og med utgangspunktet i timetallet i fagene på hvert årstrinn.

I Kunnskapsdepartementets veileder om organisering av elevene (se lenke til veilederen over) har de omtalt dette på side 7. Her står det blant annet «[...] *Omdisponeringen av timer forutsetter at eleven får opplæring i alle kompetansemålene i læreplanene for fag. Dette kan altså ikke føre til at noen kompetansemål velges helt bort, men det vil være tillatt med noe redusert måloppnåelse innenfor det enkelte kompetansemål dersom det er grunn til å tro at elevens samlede måloppnåelse likevel blir bedre. Så langt det må antas at disse forutsetningene blir oppfylt, kan denne unntaksadgangen benyttes for så vel faglig svake som faglig sterke elever. [...].*»

Vennlig hilsen

Cathrine Børnes
avdelingsdirektør

Marianne Føyn Berge
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Vedlegg: 1

Kopi med vedlegg til:
Fylkesmannen i Oslo og Akershus
Fylkesmannen i Troms
Fylkesmannen i Hordaland
Fylkesmannen i Sør-Trøndelag
Oslo Vitensenter, Teknisk Museum v/ Jan Andersson
ViilVite v/Svein Anders Dahl
Vitensenteret i Trondheim v/Arnfinn Rokne
Nordnorsk vitensenter v/Tove Marienborg